

REFAH SİSTEMLERİNİ DEĞERLENDİRMEDE CHAN ve BOWPITT KRİTERİ: İNSANLIK ONURU

Barış Seçer
Dokuz Eylül Üniversitesi

ÖZET

İnsanlık onuru, uluslararası hukuk metinlerinde yer alan ve insan haklarının temelini oluşturduğu belirtilen bir kavramdır. İnsanlık onurunun insan olmaktan kaynaklandığı ve dolayısıyla tüm insanlara sahip olduğu bir nitelik taşıdığı ileri sürülmektedir. Literatürde insanlık onurunu araştıran çalışmalara fazla rastlanmamaktadır. Çalışmada, insanlık onuru Chan ve Bowpitt'in insan doğasından faydalana-rak, geliştirdikleri kriterler doğrultusunda incelenmektedir. Chan ve Bowpitt, insan doğasının özerklik ve karşılıklılığa ulaşmaya çabaladığını belirterek, bu iki boyutu etkileyen kriterler ileri sürmüşlerdir. Çalışmada, refah sistemlerinin değerlendirilmesinde insanlık onuru bir kriter olarak önerilmekte ve İngiliz refah sisteminin işsizlere sunduğu hizmetler insanlık onuruna etkisi açısından değerlendirilmek-tedir. İşsizlere sağlanan yardımlar açısından insanlık onuru kriterlerinden çoğu kısmen karşılanmakta, sadece işsizlerin toplumsal bütünleşmelerini destekleme açısından yetersiz kalmaktadır.

Anahtar Kelimeler: insanlık onuru, özerklik, karşılıklılık

ABSTRACT

Human dignity is a concept that involved in international legal documents and indicated as a basis for human rights. It is argued that the human dignity take its source from being human and hence it hold qualifications that all people have. The studies that investigate the human dignity don't prevail among literature. In this study, human dignity is analyzed in the direction of Chan and Bowpitt's criteria which are developed by utilizing human nature. Chan and Bowpitt specifies that the human nature tries to reach to autonomy and mutuality and suggest some criteria that affect these two dimensions. In this study, the human dignity is proposed as a criteria for evaluating the welfare systems and the services of British welfare system for unemployed people is reviewed in terms of human dignity. In terms of the services for unemployed people, most of the human dignity criteria are partly met but remain incapable for supporting the social integration of unemployed people.

Keywords: human dignity, autonomy, mutuality

GİRİŞ

İnsanlık onuru, uluslararası hukuk metinlerinde yer alan ve insan haklarının temelini oluşturduğu belirtilen bir kavramdır. İnsanlık onurunun insan olmaktan kaynaklandığı ve dolayısıyla tüm insanların sahip olduğu bir nitelik taşıdığı ileri sürülmektedir. Literatürde insanlık onurunu ölçen, kriter haline getiren çalışmalara fazla rastlanmamakta ve bu nedenle somut değerlendirmelerin yapılmadığı anlaşılmaktadır. Çalışmada, insanlık onuru Chan ve Bowpitt'in insan doğasından faydalanarak, geliştirdikleri kriterler doğrultusunda incelenmektedir. Chan ve Bowpitt, insan doğasının özerklik ve karşılıklılığa ulaşmaya çabaladığını belirterek, bu iki boyutu etkileyen kriterler ileri sürmüşlerdir.

Refah sistemleri, insanların toplu olarak refah düzeylerini arttırmayı hedeflemektedir. Bu açıdan refah sistemleri genellikle toplam refah harcamaları, kişi başına düşen refah harcamaları gibi ekonomik kriterlerle değerlendirilmektedir. Bu çalışmada, refah sistemlerinin değerlendirilmesinde insanlık onuru bir kriter olarak önerilmekte ve İngiliz refah sisteminin işsizlere sunduğu hizmetler insanlık onuruna etkisi açısından değerlendirilmektedir. İnsanlık onuru, çeşitli refah sistemlerini birbirleriyle karşılaştırmak için yeni bir kriter ve bunun sonucunda yeni bir sınıflandırma imkanı sunmaktadır. Bu kapsamda, çalışmanın ilk kısmında insanlık onurunun, insan haklarıyla ilişkisi açıklanacaktır. Daha sonra insanlık onurunun kriter olma özelliklerine değinilecek ve son olarak bir ülke örneği olarak İngiliz refah sistemi değerlendirilecektir.

İNSANLIK ONURU

Tanım

İnsanlık onuru, belirsiz ve karmaşık bir kavram niteliği göstermektedir. Kavramın tarihsel gelişimi farklı alanlara ve farklı boyutlara işaret etmektedir. Günümüzde insanlık onurunun finansal güvence, asgari gelir güvencesinin sağlanması, bakım süreçlerine katılım ve cinsel eğilimin özgürce ifade edilmesi gibi yönleri olduğu belirtilmektedir. Felsefeciler insanlık onuru ve insan değeri kavramını etkileyici şekilde kullanırken, politikacılar esnek şekilde her amaca uygun kullanmaktadır (Chan, Bowpitt, 2005:4). Bu nedenle, öncelikle onur kavramının kelime anlamı açıklanacaktır.

Onur kelimesi, Latince decus kelimesinden gelmekte ve övünç, saygınlık, şeref ve şan anlamı taşımaktadır. Decet ise decus kelimesinin fiil hali iken, İngilizce de decent sıfatı şeklinde varlığını sürdürmektedir. Ancak onur, birinin genel olarak saygı hakkına sahip olma durumu ve bir canlı da neyin böyle bir saygıya sebep olduğu ile ilgilidir. Böylece insanlık onuru kavramı, insan varlığının saygıya hak kazandığı statü, ilk ve düzenlenmiş sayılan statüdür (Lebech,2004:59).

Klasik bakış açısında onur meritokratik olduğundan derecelere sahiptir ve genelde şeref ve değer gibi kavramlarla ilişkilendirilir, bireysel adanma ve uygulamalarla geliştirilebilir (Brennan/Lo,2007:56). Benzer şekilde Türk Dil Kurumu sözlüğünde onur, “insanın kendine karşı duyduğu saygı, şeref, öz saygı, haysiyet, izzetinefis” olarak tanımlanmaktadır. Modern onur kavramının ise iki unsuru vardır (Brennan/Lo,2007:56):

- Tektanrılı dinlere dayanan ve Rönesans düşüncesinde dile getirilen, Kant'ın çalışmalarında zirveye ulaşan bir düşünce olan; her rasyonel insanın belli bir dereceye

kadar sahip olduğu, farklı bir ahlaki değeri ifade eden ve bireyin kendi kendini kontrol eden bir varlık olmasından kaynaklanan özerklik unsurudur. Bu unsur diğer insanlardan saygı görmeyi de gerektirir.

- İkinci unsur, bu özerkliğin eşit şekillerde kullanılmasıdır. Özerkliğin eşit şekilde kullanılması; bilgi ve anlayış kapasitesine ya da karar alabilme iradesine sahip olma kapasitesine kadar birçok etkene bağlıdır. Doğum, hastalık ve sosyal uygulamaların hepsi özerkliğin eşit dağılmamasına yol açabilmektedir.

İnsanlık onurundan söz etmek, insanın kişi olarak en yüksek akli ve ahlaki değerlerin, dokunulmaz, kaybedilmez bir öz değer sahibi olduğundan söz etmek demektir. Bu bağlamda insanlık onuru, insanın özü, öz değeri ve doğasıdır. Bu, öyle bir gerçekliktir ki, ispata gerek duymaz. İnsan, başka bir gerekçeye ihtiyaç olmaksızın, sırf insan olması dolayısıyla kendisine saygı duyulması gereken bir canlı olarak kabul edilir (Bulut,2008:2). Bu anlamda insanlık onuru, insanı hayvanlardan ayıran önemli bir özelliktir.

Kıscacası insanın akli ve ahlaki yeteneklere sahip olması, onu maddi ve manevi açıdan kendine özgü bir değer sahibi kılar. Bu değer çerçevesinde insan, kendi yaşamını ahlaki olarak belirleme ve kendini gerçekleştirme yetisine kavuşur. Bu yeti insanlık onurunun nedenidir. Dolayısıyla insanlık onuru, insanın kişiliğine, öz değerine ilişkin bir kavramdır. İnsanlık onuru, insanın özerkliğinin, varlık nedeninin temelini oluşturur. İnsanın, insan olmasının anlamı ve amacı, insanlık onuruyla açıklanır. İnsan, onurunu doğuştan ve doğal olarak kazanmıştır. Bu yüzden onur, vazgeçilmez ve devredilemez bir niteliğe sahiptir. Onuru içerisinde insan, akli yetisiyle, ahlaki özerkliğe ve özgürlüğe sahip olarak mutlak bir değeri taşımaktadır (Şimşek, 1999:7).

Batı düşüncesinde insanlık onuru kavramının üç tarihsel dönem içinde geliştiği ileri sürülmektedir. Antik Yunan'dan Kant'a kadar olan ilk dönem, Stoacılık, Cicero, Aquinas, Pico ve Kant tarafından onurun değerli felsefik açıklamalarının yapıldığı felsefik-teolojik dönem olarak adlandırılmaktadır. İnsanlık onuru düşüncesi, 19. yüzyılda politik dönem olarak adlandırılan döneme geçmiştir. Lassalle ve Proudhon için onur düşüncesi, yaşam koşullarının insanlık onuru kavramına uygun olması peşindeki emek hareketine bir rehber, sembol anlamı taşımaktadır. Son olarak 1900'lerin ortalarından bu yana, insanlık onuru düşüncesi önemli bir yasal yapılanma dönemine girmiştir (Shaoping, 2009:372).

İnsan Hakları ve İnsanlık Onuru

İnsan hakları, insanlık onurunun üzerine inşa edilmiştir. Bütün temel haklar insanlık onuru için gerekli görülmüşlerdir. İnsanlık onurundan kaynaklanırlar ve onun bağımsızlaşmış parçalarıdır. İnsanlık onuru, insanın tinsel bir varlık olarak özgürlük ve bilinç içinde bağımsız karar vermesi ve çevresine etkili olması amacına yöneliktir. İnsanlık onurunun korunması ilkesi ile insana, insan oluşu nedeniyle tinsel ve sosyal bir değer verilmesini ve saygı gösterilmesini isteme hakkı tanınmaktadır (Gören, 2007:21).

Ancak onur doğrudan özerklik ya da eşitliğe saygı göstermek anlamına gelmez, fakat bunlara zemin hazırlar. Onur; “neden insanlara eşit davranılmalı?” ve “neden insanların özerkliğine saygı duyulmalı?” gibi daha temel soruların cevabıdır. Onur, hak ile eşit anlamlı değildir haklar için zemin hazırlar (Sulmasy, 2007:10).

Modern anlamda onur kavramı; geleneksel anlamın içinde gizli olan hiyerarşik öğeleri devre dışı bırakarak, bütün insanların, erdemlerinden, meziyetlerinden ve diğer özelliklerinden bağımsız olarak eşit onura sahip olması gerektiğini savunur. Dolayısıyla modern onur kavramı, evrensel insan hakları ve insan yaşamının kutsallığı gibi kavramlarla da yakından ilgilidir. Bu haklar ve bununla ilişkili onur; insan olarak doğmuş bütün canlılara bahşedilmiş haklardır (Brennan/Lo, 2007:47).

İnsanlık onurunun niteliklerinden en önemlisi, ulusal ve uluslararası nitelikteki yasal belgelerde açıkça görülmektedir. Uluslararası belgelerden “Birleşmiş Milletler Şartı”nda ve İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’nde insanlık onuruna saygı göstermenin temel bir insan hakkı olduğu benzer ifadelerle vurgulanmıştır.” (Shultziner, 2007:74).

Yukarıdaki açıklamalar sonucunda insanlık onuru ve insan hakları kavramlarının birbirinden ayrı, ancak birbirine bağımlı kavramlar olduğu rahatlıkla söylenebilir. İki kavram arasındaki bağ, Birleşmiş Milletlerin Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi ile Sivil ve Politik Haklar Sözleşmesinde şu şekilde belirtilmektedir (Shultziner, 2007:74):

“İnsanlığın bütün üyelerinin doğuştan gelen bir onura, eşit ve vazgeçilemez haklara sahip olduğunu kabul etmek; dünyada özgürlük, adalet ve barış için temeldir. Bu haklar, insanın doğuştan gelen onurundan kaynaklanır.”

Dolayısıyla, Birleşmiş Milletler’in bu belgelerinde insanlık onuru, sadece insan haklarından ayrı duran önemli bir değer olarak değil, aynı zamanda onun yerini de alan bir konumda değerlendirilmektedir. İnsanlık onuru, insan olmanın temel karakteristiklerini kapsarken; insan hakları insanlık onurundan kaynaklanmaktadır. Yasal belgeler, bu karakteristiklerin neler olduğunu ya da insanlık onurunun gerçekte ne olduğunu açıklamamakta, bunu sadece temel ilke olarak kabul etmektedir (Shultziner, 2007:75).

Refah Sistemlerinin Değerlendirilmesi

Refah sistemleri genellikle, yapılan sosyal harcamalar ve refah sisteminden yararlananların maddi durumu gibi ekonomik kriterlerle değerlendirilmektedir. Gerçekten refah araştırmaları, ilk olarak ülkelerin refah sağlama çabalarını gösteren refah harcamaları gibi makro ekonomik kriterleri değerlendirmelerinde kullanmışlardır. Örneğin Wilensky (1975), 64 ülkede sosyal güvenlik harcamalarını gayri safi milli hasılanın oranı biçiminde karşılaştırarak, uzun dönemde ekonomik seviyenin sosyal güvenlik çabalarının belirleyicisi olarak refah rejimi türünü belirlediğini ileri sürmektedir. Böylece, bir ülkenin refah başarısı refah harcamaları ile ölçülmekte ve harcamaların çeşitli refah hizmetlerine dağılımı ile farklı sosyal gruplara farklı sosyal hizmetlerin etkisi dikkate alınmamaktadır.

Esping-Andersen (1990) refah sistemlerinin değerlendirilmesinde önemli katkıda bulunmuştur. Esping-Andersen liberal, muhafazakâr ve sosyal demokrat olmak üzere üç refah rejimi olduğunu belirtmektedir. Devlet, aile, gönüllü kuruluşlar ve piyasanın her bir rejimde farklı rolleri bulunmaktadır. Çeşitli ülkelerde refah uygulamalarının etkilerini karşılaştırmak için meta niteliğinin sınırlandırılması ve tabakalaşma kavramlarını kullanmaktadır. Meta niteliğinin sınırlandırılması, bireylerin ve ailelerin piyasa katılımından bağımsız olarak sosyal olarak kabul edilebilir bir yaşam standardını sürdürebilme derecesini göstermektedir. Tabakalaşma ise, farklı sosyal sınıflar arasında refah devletinin farklılaşma derecesidir.

Esping-Andersen’in modeli, kişiler ve piyasa arasındaki ekonomik ilişki, sosyal sınıfların sosyal ve ekonomik statüleri ile devlet, aile, gönüllü kuruluşlar ve piyasanın refah katkıları ile ilgilenmektedir. Ekonomik faktörler, kişilerin finansal durumları ve üç refah rejiminde vatandaşlara dair ekonomik pozisyonların değerlendirilmesinde hakim bir rol oynamaktadır (Chan, Bowpitt, 2005:7). Kısaca, refah sistemlerinin değerlendirilmesinde genel olarak ekonomik kriterlerin kullanıldığı anlaşılmaktadır. Ancak refah sistemleri, başka açılardan da değerlendirilmelidir.

Örneğin refah sistemleri, genel olarak insanların kişisel ilişkilerini, öğrenme ve gelişmeyi, sosyal ve politik katılımı yani insanlık onurunu da etkilemektedir. Bu nedenle insanlık onuru, refah sistemlerinin temel göstergelerinden biri olarak görülebilir. Ayrıca uluslararası hukuk sözleşmelerinde insanlık onurundan söz edilmektedir. Örneğin İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin ilk maddesi “Bütün insanlar özgür, onur ve haklar bakımından eşit doğarlar” şeklindedir. Diğer bir maddede ise, “Herkesin kendisi ve ailesi için insanlık onuruna yaraşır ve gerekirse her türlü sosyal koruma önlemleriyle desteklenmiş bir yaşam sağlayacak adil ve elverişli bir ücrete hakkı” olduğu belirtilmektedir. Böylece refah sistemlerine insanlık onurunu gözetme ve koruma görevinin verilmiş olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle, refah uygulamalarının insanlık onuru açısından da değerlendirilmesi önem taşımaktadır.

REFAH SİSTEMLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİNDE İNSANLIK ONURU

İnsan Doğası ve İnsanlık Onuru

Bu kısımda, refah sistemlerinin değerlendirilmesinde bir kriter olarak insanlık onuru ayrıntılı olarak incelenecektir. Ancak insanlık onurunu değerlendirmek için, önce insan doğasını anlamak gereklidir. Çünkü insanlık onuru insanın değerinden, bu değerinde insanın özerklik ve karşılıklılık kapasitesinden kaynaklanmaktadır. İnsanların bilişsel kapasiteleri ile sosyal dünya arasındaki etkileşim, yani insanların ussal ve sosyal kapasiteye sahip olmaları ve özerklik ile karşılıklılık* için çaba göstermeleri onları değerli kılmaktadır. Bir toplum vatandaşlarının ihtiyaçlarını karşılamak için özerkliklerini ve sosyal ilişkilerini geliştirecek koşulları sağlamalıdır (Chan, Bowpitt, 2005:13).

İnsan değerine olan inanç hem batı hem de doğu düşünce sistemlerinde kabul edilmektedir. Hristiyan düşüncesinde insanın değeri, kutsal bir imajla eşsiz olarak yaratılmasından kaynaklanmaktadır. Özgürlük, insanlık onurunun esasıdır. Bir kişinin kavrama ile seçme için kapasitesi ve sorumluluk odağı olarak bağımsız bir varlığı bulunmaktadır. Aynı şekilde Konfüçyüs Okulu, insanların değerlendirmeler yapmalarını ve erdemli bir yaşamı kovalamalarını sağlayan içsel bir kapasiteye sahip olduğunu belirtmektedir. Çünkü insanoğlu diğer türlerle karşılaştırıldığında “eşsiz bir nöral kapasiteye” sahiptir. Bu kapasite sayesinde insanoğlu, enformasyonun manipüle edilmesini içeren, sorun çözme, gerekçelendirme ve karar verme ile meşgul olan eleştirel düşünceleri geliştirebilir. Ayrıca insanoğlu amaç ve eylemlilik, öz-bilinç ve iradeye sahiptir. Ussal varlıklar olarak insanlar kararlar verebilir ve kişisel veya sosyal amaçlarını gerçekleştirmek üzere seçimler yapabilir (Chan, Bowpitt, 2005:14).

Bunun yanında insanların içsel kapasiteleri sosyal etkileşimin temelini biçimlendirmektedir. Örneğin, insanların doğuştan yüz tanıma kapasitesine sahip olduğu belirtilmektedir.

* Karşılıklılık, insanların fiziksel ve psikolojik ihtiyaçlarını tatmin ettikleri ve ussal kapasitelerini geliştirdikleri bağımlı ve destekleyici ilişkiler anlamında kullanılmaktadır.

dir. İnsanlar için en gelişmiş görsel algılama yeteneği olan yüz algılama sosyal etkileşimlerde kritik rol oynamaktadır. İnsan yüzlerinin hatırlanması iletişim ve sosyal ilişkilerin kurulmasında özellikle çocuk ve ebeveynleri arasındaki bağlanma da esastır. Deneylerde uzmanlar 4 günlük bebeklerin annelerin yüzüne yabancılar göre daha uzun süre baktıklarını tespit etmişlerdir (Pascalis vd., 1995:79).

Ayrıca insanlar sembolik iletişim kapasitesine de sahiptir. İletişim disiplini insan gelişimi ile ilgili anahtar faktör kişinin kendi yönlendirdiği değişimi mümkün kılan sembolik iletişimidir. Bununla birlikte sembolik iletişim bilişselliğin gelişimini etkilemektedir. Daha da önemlisi, insanların grup üyeliği kimlikleri ve kişisel kimlikleri diğerleriyle olan sembolik iletişim süreciyle şekillenmektedir (Littlejohn/Foss, 2009:127). Her birey, diğerleriyle etkileşiminde anlamlı semboller vasıtasıyla kendi davranışının diğerinde uyandıracak tepkiyi tahmin eder ve kendi davranışlarını düşünerek kontrol edebilir. Böylece kendisiyle eylemleri arasında diğer insanın perspektifi girer. Bu perspektifi benimseyen birey, akıllı davranışlar yapar. Bu sayede her birey, karşılıklı davranış beklentileri ve davranışların normallliğini veya geçerliliğini tanıma kuralları geliştirir (Bilgin, 2001:165).

Ancak, bireyin sosyal ve ussal kapasiteye sahip olması gerçek bir yaşam sürmesi için yeterli değildir. Çünkü insan sadece sosyalleşme süreci aracılığıyla kimliğini kazanmakta ve içsel kapasitesini geliştirmeye teşvik edilmektedir (Chan, Bowpitt, 2005:15). İnsanın sahip olduğu içsel kapasitenin, sosyal etkileşimler aracılığıyla geliştirilmesi gereklidir.

Ayrıca psikologlar da, insanların çevreleri tarafından teşvik edilmesi gerektiğini belirtmektedir. Buna göre, insan bilgisi sadece çevre ile aktif, dinamik şekilde meşgul olduğunda ortaya çıkmaktadır. İnsan özerkliği, çoklu değişimleri ve etkileşimleri içeren uzun ve aşamalı bir süreç olan sosyal etkileşimle ilişkilidir. İşlevsel olarak birbirleriyle ilişkili bir etkileşim sisteminde, önceki olaylar yeni olayların, etkileşimlerin ortaya çıktığı olanakları sağlamaktadır (Richardson, 2000:109).

İnsanların ruh sağlığı, gördükleri destek ve ilgi tarafından şekillenmektedir. Buna göre, çocukların anneleri ile olan etkileşim sayesinde karakterleri gelişmektedir. Özellikle kişiliğin oluşumu yönünden önem taşıyan ilk 72 ayda çocuk, kendisine uyarıcı bir çevre sunan, sevgi gösteren ve sağlıklı gelişimini sağlayan anne-babaya ihtiyaç duyar. Anne ve babaları veya başka kişiler ile iletişim içerisinde bulunmayan çocuklarda çeşitli davranışsal ve psikolojik sorunlar görülebilmektedir (Aytaç, 2004:61).

Örneğin Fransa'da ormanlık bir bölge de bulunan 10-11 yaşlarındaki Victor, hiçbir dili bilmez ve konuşmaz haldeydi. Yürümüyor, dört ayak üzerinde gidiyordu. Beş yıllık bir eğitimden sonra birkaç kelime ve isimden başka bir şey söyleyemedi. Kendi başına yaşayıp, insanlarla iletişim kurmayı da öğrenemedi (Aytaç, 2004:60-61). Bundan anlaşılacağı üzere, insanların sosyal ve entelektüel gelişimleri için yakın sosyal ilişkilere ihtiyaç bulunmaktadır. Diğer kişilere bağlanma bir insan ihtiyacıdır. Ayrıca sosyal ve ruhsal sağlık için karşılıklı ilişkiler büyük önem taşımaktadır. Çünkü insanoğlu fiziksel olarak iletişim kurma ve sosyal yaşamı geliştirmek üzere tasarlanmıştır. Dışsal uyarıcılar ve sosyal destek öz kimliğin ve ruhsal sağlığın temelidir.

Kant, özerkliğe sahip olmanın insan doğasında onurun dayanağı olduğuna inanmaktadır. Kant'ın bu inancı nedeniyle, özerklik insanlar için temel bir ihtiyaç olarak geniş kabul

görmüştür. Gerçekten özerklik hissi, insanları tam anlamıyla insan yapmakta ve böylece onlara tatmin edici anlamlı ve yapıcı bir yaşamı sağlamaktadır. Özerklik, yaşamını kendi gerekçelerini ve güdülerini izleyerek geliştirme kapasitesi olarak bir kişinin kendi yönlendirdiği varlığıdır. Ancak insanın kendi gerekçelerini ve güdülerini izleyebilmek için iyi ilişkiler kurması gereklidir. Bu noktada, insanoğlunun ussallık kapasitesinin geliştirilmesinde ilişkilerin rolü gözden kaçırılmamalıdır. Gerçekten bir kişinin sosyal ağlarda veya toplumun geniş bir bölümüyle özel ilişkileri bulunmaktadır (Chan, Bowpitt, 2005:20).

Ayrıca insanların ussal kapasitelerini ve sosyal yaşamlarını geliştirmek için öğrenmeye ihtiyaçları bulunmaktadır. Sosyalleşme sürecinde, kişiler sosyal ve kültürel yaşamda gerekli becerileri kazanmaktadırlar. Ancak modern bir toplumda profesyonel bilgi ve teknik niteliklerin kazanılması gereklidir. Bu yüzden öğrenme formel veya enformel olarak yaşam boyu devam etmelidir. Yaşam boyu öğrenme, sosyal içermenin bir yöntemi olarak görülmektedir (Edwards vd., 2001:417).

Enformel ve formel ağlarla, psikolojik destek ile fiziksel ihtiyaçların karşılanması için sosyal bağlar oluşturma insanoğlunun önemli özelliklerinden biridir. Gerçekten Lin (2001), sosyal bağların yani sosyal sermayenin birey için temel iki sonucu olduğunu ileri sürmektedir: (1) araçsal eylem kazançları ve (2) anlamlı eylem kazancı. Araçsal eylem, aktörün sahip olmadığı kaynakları elde etmesi iken; anlamlı eylem, aktör tarafından halen sahip olunan kaynakların korunması anlamına gelmektedir. Buna göre, insanoğlu iletişim kapasitesi ile sosyal dünyaya bağımlılığını psikolojik güven, kimliğini geliştirme ve ussal kapasitesi için kullanmaktadır.

Kısaca, onur insanların özerklik ve karşılıklılık için mücadele eden içsel bir kapasiteye sahip olmalarına dayanmaktadır. Bu kapasiteler sosyal dünyada bağımsız ve destekleyici insan ilişkileri ile geliştirilemediğinde insanlık onuru zarar görmektedir. Bir toplumda bireyden, aileye ve devlete tüm seviyelerde karşılıklı ilişkiler bulunmaktadır. Bir kişi insanlığına, diğerleri ile ve diğerleri aracılığıyla ulaşabilir. Kant'a göre, insanoğlunun ussallığına en uygun karşılık saygıdır. Bu diğer insanlara bir araç değil, bir sonuç muamelesi yapma ve böylece onların potansiyellerini geliştirme anlamına gelmektedir (Chan, Bowpitt, 2005:22).

Diğer yandan insanların sosyal kapasitesi, sosyal katılım ile gerçekleşmektedir. Sosyal katılım, birinin bakım görevlerini yerine getirmesi ve sosyal ilişkilerin geliştirilmesi hakkındadır. İnsan olmak özerklik ve karşılıklılığı gerçekleştirmek için, doğuştan gelen insani kapasiteyi kullanmaktır. Özerkliğin olmaması, insanı hayvan hatta eşya statüsüne indirgemektedir. Karşılıklılığın ortadan kalkması ise, ussallığın gelişimini engellemekte ve kimliğe zarar vermektedir. İnsanların içsel kapasiteleri nedeniyle, gelişim ihtiyaçlarını karşılayacak destekleyici çevreyi sağlamak sosyal dünyanın görevidir. Bir refah sistemi, bu perspektiften değerlendirilebilir (Chan, Bowpitt, 2005:22).

Refah Sistemlerinin Değerlendirilmesinde Kriter Olarak İnsanlık Onuru

Önceki bölümde insanlık onurunun özerklik ve karşılıklılık kapasitesinden kaynaklandığı açıklanmıştı. Buna göre, refah sistemleri yararlanan insanların özerklik ve karşılıklılık kapasitelerini etkilemeleri, yani insanlık onuru açısından değerlendirilebilir. Böylece insanlık onuru refah sistemlerini değerlendirmekte bir kriter haline gelmektedir. İnsanların ussallığı konusunda Kant'ın cevabı; uygun bir tepki olarak saygıdır. Sosyallik konusunda ise, önemli

diğer kişilerle ilişkiler kurma ile sosyal ve politik hayata entegre olmak için sosyal katılımı bir araç olarak görmektedir (Chan, Bowpitt, 2005:22).

Saygı ve sosyal katılım, insan özerkliği ve karşılıklığını desteklemekte önemlidir. Kant için saygı, özellikle insan ussallığı ile ilişkilidir. Kant'a göre saygı sosyal pozisyon, mesleki rol, öğrenme, zenginlik ve diğer özel niteliklere sahip olup olunmamasına bakmaksızın herkese eşit olan bir tutumdur. Diğer bir deyişle, bir kişiye eşit ve kabiliyetli birey olarak muamele edilmelidir (Chan, Bowpitt, 2005:23).

Sosyal katılım, insanların sosyal kapasitelerini geliştirme aracıdır. İnsanların sosyal rollerini yerine getirmek, sosyal ve politik kurumlarla olduğu kadar önemli diğer kişiler ile ilişkiler kurmak, sosyal dünyaya uyum sağlamak üzere sosyalliklerinden faydalandıkları bir süreçtir. Sosyal katılım, insanoğlunun bağımlılığını özellikle kabul görme ihtiyacı ile sosyal ve psikolojik iyilik hali için sosyal desteğin gerekliliğini göstermektedir. İnsanlar kendilerini çevreye uyumlu hale getirmekte ve buna karşılık çevre de onların başarılarına katkı sağlamaktadır (Chan, Bowpitt, 2005:24).

Bir devlet yasaları kullanarak destekleyici kültürü teşvik eden, insanların özerkliği ve karşılıklılığını destekleyen koşulları oluşturabilir. Böylece bir refah devleti vatandaşlarının saygı ve sosyal katılım olanaklarına yaptığı katkı açısından değerlendirilebilir. Bir refah sisteminde kişilerin saygı ve sosyal katılım düzeylerini etkileyen çeşitli faktörler bulunmaktadır. İlk olarak sağlık faktörüne değinilecektir.

İyi bir fiziksel ve ruhsal sağlığa sahip olmak kişinin sosyal dünyaya aktif olarak katılımı ve ussal hareket etmesi için şarttır. Fiziksel sağlığın kötü olması, kişinin sosyal yaşamı ve öğrenme sürecinde önüne engeller çıkarmaktadır. Aynı şekilde ruhsal sağlığın kötü olması, aile ve iş sorumluluklarıyla başa çıkılmasını zorlaştırmaktadır (Chan, Bowpitt, 2005:24). Refah sistemleri, yararlananların sağlıklı bir beslenme durumunu destekleyen ve depresyon, kaygı, düşük öz saygının üstesinden gelinebilecek yeterli kaynağı sağlamalıdır. Refah sisteminden yararlananlara, psikolojik destek sunulmalıdır.

Kant için, bir kişinin diğerlerine saygısı ussallığını geliştirmeye yardım etmektedir. Buna göre, diğerlerinin mutluluğu bir amaç yani bir görevdir. Gerçekten bir kişinin, insan topluluğunun bir üyesi olarak en üst seviyede ahlaki mükemmelliğe ulaşmak için çeşitli yükümlülük ve sorumluluklarını yerine getirmesi gereklidir. Bu anlamda ailenin düzenlenmesi önemli bir sorumluluk olarak görülmektedir. Bu sorumluluk, kişinin yaşamın farklı aşamalarındaki aile üyelerine özen göstermesi anlamına gelmektedir (Chan, Bowpitt, 2005:25).

Böylece ebeveynlerin çocuklarına yönelik bakım görevlerini yerine getirebilmeleri insanlık onuru açısından önem taşımaktadır. Ebeveynlerin çocuklarına yönelik bakım bağılıkları psikolojik iyilik hallerinin temeli olan anlam ve gurur hissi ile ilişkilidir. Bu anlamda, refah sistemi ebeveynlerin çocukların fiziksel, sosyal ve eğitim ihtiyaçlarını karşılaması açısından değerlendirilebilir (Chan, Bowpitt, 2005:25).

Yardım alanların olumlu imajı, sosyal kabul ve vatandaşlar ile yardım alanlar arasındaki normal sosyalleşmenin sürdürülmesini geliştirebilir. Tam tersine, olumsuz refah imajı kuşku ve güvensizlik yaratacaktır. Bu durumda, bir refah sisteminin toplumsal bütünleşme performansı, hem sağlanan finansal destek hem de yardım alanların imajı ile değerlendirilebilir (Chan, Bowpitt, 2005:26). Refah uygulamaları, yardım alanlara karşı diğer vatandaş-

ların tutumlarını etkilemektedir. Yardım alanlara karşı olumsuz tutumlar, onların toplumsal bütünleşme düzeylerine zarar verecektir.

İnsanların ussal doğasına karşılık, kişilerin eleştirel düşünce açısından geliştirilmesi, özgür irade için bilgilerinin ve olanaklarının artırılması toplumun görevidir. Bu nedenle, bir refah sisteminin eğitim olanakları sağlaması insanlık onuru yönünden gereklidir. İnsanların ussal kapasitesinin geliştirilmesi için, bir refah sistemi, yararlananların bilgilerini arttıracak ve vasıflarını geliştirecek önlemleri almalıdır.

Özgürlük, kişilere yaşamları üzerinde kontrol hissi vermektedir. Bir refah sistemi, refah sisteminden yararlananları refah politikalarına katkıda bulunma olanakları sağlama ve yaşamlarını yönetme konusunda yetkilendirme yoluyla özgürlüklerini en üst düzeye çıkarma ihtiyacı duymaktadır. Bu bağlamda özgür iradenin baskı altına alınması, kişiyi düşünme kapasitesinden yoksun görme anlamına gelmektedir. Refah uygulamalarında, kişilerin özerkliğine zarar verilmemesi hedeflenmelidir. Ayrıca refah politikalarının düzenlenmesine ve uygulanmasına kişilerin katılmalarının sağlanması önemli görülmektedir (Chan, 2004:230).

Tüm insanlar özerklik ve karşılıklılığı sağlayan içsel bir kapasiteye sahip oldukları için eşittir. Bundan dolayı insanlık onuru, eşit muamele için bir gerekçe olmaktadır. Eşit değer, tüm insanların sahip olduğu eşit hakların temeli oluşturmaktadır. Kısaca, eşitlik cinsiyet, sınıf ve ırka bakılmaksızın insanlara saygı ve sosyal katılıma hak kazandıran insani kapasitenin tanınmasıdır (Chan, Bowpitt, 2005:28).

İnsanların eşit statüde olması, devletlerin yoksul vatandaşlarına yönelik uygulamalarına açık bir destek sağlamakta ve devletin gücü kısıtlanmaktadır. Bu refah sisteminin yardım alanlar ve yardım almayanlara, onur ve saygıyla davranması anlamına gelmektedir (Chan, Bowpitt, 2005:28). Bu kabul, refah sistemlerinin önemli bir boyutu olarak görülmesi ve böylece insanların onurlarından mahrum olmasına neden olabilen utanç durumunun ortaya çıkmasının önüne geçilmelidir. Bu utanç, refah hizmetlerinden yararlanmaktan kaynaklanabilmektedir.

İnsanlık onurunun ölçülmesinde, özerklik ile karşılıklığı kriter olarak kabul eden kabul eden bir refah sistemi yararlananlar için "saygı" ve "sosyal katılımı" destekleyen olanaklar sunulmalıdır. Aşağıda belirtilen maddeler insanlık onurunu geliştirmek için önemli kabul edilen ve bir refah sistemini insanlık onuru açısından ele almayı sağlayan maddelerdir. Daha açık bir anlatımla, bu maddelerle yapılan bir değerlendirme, refah sisteminin insanlık onuruna bağlılığını göstermektedir.

Tablo 1'de görüldüğü üzere ilk sütunda refah sistemlerinin politika hedefleri bulunmaktadır. İkinci sütunda ise, bu hedeflerin değerlendirilmesinde kullanılacak nesnel kriterler belirtilmektedir. Örneğin refah sisteminden faydalananların fiziksel ve psikolojik iyilik hali, aldıkları yardımın günlük ihtiyaçlarını karşılama derecesi, sağlık hizmetleri verilmesi ile değerlendirilmektedir. Son sütunda ise, politika hedeflerinin ve onları ölçme kriterlerinin insanlık onurunun özerklik ile karşılıklılık boyutlarından hangisine etki ettiği gösterilmektedir. Örneğin yardım alanların fiziksel ve psikolojik iyilik halleri, hem kendi amaçları doğrultusunda yaşamlarını yönlendirme yani özerklik, hem de başkalarıyla destekleyici ilişkiler kurma anlamına gelen karşılıklılık kapasitesini etkilemektedir.

Tablo 1: Özerklik ve Karşılıklılık İçin Anahtar Alanlar

Politika Hedefleri	Politika Detayları	Özerklik	Karşılıklılık
Fiziksel ve psikolojik iyilik hali	-Günlük ihtiyaçlar ve fiziksel sağlığı sürdürmek için finansal yardım -Fiziksel fonksiyonlar için sağlık hizmeti -Ruhsal sağlık için psikolojik destek -Yardım alanların psikolojik ihtiyaçları ile ilgilenen bir refah sisteminin yönetimi ve sosyal yardım uzmanlarının eğitimi		
Bakım görevlerinin yerine getirilmesi	-Sağlık, eğitim ve sosyal aktivitelerdeki bakım görevlerini yerine getirmelerinde ebeveynler için destek		
Toplumsal bütünleşme	-Yardım alanlara sosyal ve kültürel yaşama katılmaları için destek verilmesi -Yardım alanların devlet tarafından sunulan imajı		
Öğrenme	-Devletin öğrenme ile ilgili fikirleri -Yardım alanlar için beceri öğrenme ve geliştirme olanakları ile destekleri		
Hür irade	-Yardım alanların politika geliştirme sürecine katılabilecekleri olanaklar ve boyutlar -Hür iradeyi teşvik edecek yardımları alma boyutu		
Eşit değer	-Devletin farklı sosyal grupların değerlerine karşı tutumları -Dezavantajlı grupların özel ihtiyaçlarını karşılamak üzere özel programlar -Yaş, cinsiyet, ırk veya sınıf açısından eşit muamele		

Kaynak: Chan, Bowpitt, 2005:29.

İNGİLİZ REFAH DEVLETİNİN İNSANLIK ONURU AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu kısımda İngiliz devletinin işsizler için sağladığı refah uygulamaları yukarıda açıklanan insanlık onuru yaklaşımı kullanılarak incelenecektir. İngiltere’de, İşçi partisinin iktidara gelmesiyle birlikte işsizlere yönelik refah uygulamalarında, “çalışmanın” vurgulandığı bir döneme geçilmiştir. İşçi partisinin programı çalışma yaşamına geri dönüşleri arttırarak, çalışma güdüsünü teşvik ederek uzun dönemli yardım almayı zorlaştırmak amacındadır. Ayrıca işgücünün vasıf düzeyinin arttırılmasına bağlılığı da içermektedir. Bu durum, işsizlik sorununun kısmen davranışsal kısmen düşük istihdam edilebilirlikten kaynaklandığı analizine daya-

lıdır. Bu daha önceki dönemden, iş arzını teşvik eden parti politikasının tersi görünümündedir (Taylor-Gooby, 2001:167-168).

Çalışma, kişilerin öz-saygılarını ve yaşam doyumlarını geliştirme boyutunda değerlendirilmektedir. Bundan dolayı, yardım alanların davranışları üzerinde devlet kontrolü sağlanması ahlaki nedenlerle haklı görülmektedir. Örneğin refah yardımları almaktan, çalışmaya geçişin zorunlu olması önemli bir tartışma konusunu oluşturmaktadır (Chan, Bowpitt, 2005:95).

Fiziksel ihtiyaçların karşılanması, kişilerin bilişsel gelişimleri ve sosyal etkileşimleri için önem taşımaktadır. İngiltere’de çeşitli araştırmalar yardım seviyelerinin yardım alanların temel ihtiyaçlarını karşılamakta yetersiz olduğunu göstermektedir. Gordon vd. (2000), yeterli paraları olmadığı için katılımcıların %4’ünün güneşli et, balık veya vejetaryen eşdeğeri bir besini alamadıklarını tespit etmiştir. Bu durumda, fiziksel ihtiyaçlarını zorlukla karşılayanların sosyal yaşama nasıl katılacakları ve kendi amaçlarını nasıl gerçekleştirecekleri önemli bir sorudur.

Sağlık hizmetleri, İngiltere’de ikamet eden tüm bireylerin hakkıdır. Herkes için bedava sağlık hizmeti eşitlik, adalet ve şefkat değerlerinden kaynaklanmaktadır. Sağlık hizmetini sağlayan Ulusal Sağlık Servisi, BBC gibi İngiliz yaşam biçimini tanımlayan bir kurum haline gelmiştir (Blakemore/Griggs, 2007:189). Böylece, işsiz kişiler tedavi ücretlerini ödemek zorunda kalmamakta ve aileler için gelirden yoksun kalmak, sağlık hizmetlerinden dışlanmak anlamına gelmemektedir.

İşsizlerin fiziksel sağlık kadar ruhsal sağlıkları da, ussallık ve sosyal işlevleri için gereklidir. İşsizlerin düşük öz-saygı ve stres kaynaklı sorunlar yaşadıkları bilinmektedir. Örneğin Theodossiou (1998), İngiltere’de işsizlerin kaygı, depresyon ve güven ile öz-saygı kaybı yaşadıklarını ve genel mutluluk düzeylerinin düşük ücretli istihdam edilenlere göre daha düşük olduğunu belirlemiştir. Buna göre, işsizlik, ailelerin sadece finansal açıdan değil, psikolojik açıdan da desteklenmesini gerektirmektedir. Bu nedenle, işsizlik yardımı alanların psikolojik olarak desteklenmesi için iyi yetiştirilmiş sosyal hizmet uzmanlarına ihtiyaç bulunmaktadır.

İngiliz refah sistemi, işsizleri psikolojik açıdan desteklemeyi amaçlayan kişiselleştirilmiş hizmetler sunmaktadır. İşçi partisi, refahtan çalışmaya geçiş stratejisi için “kişisel danışmanlar” uygulamasını başlatmıştır. Kişisel danışmanlar, yardım alan işsizlerin ihtiyaçlarını değerlendirecek ve istihdam engellerini aşmalarında onları destekleyecektir. Ayrıca “ONE” hizmeti kapsamında, tüm yeni ve yeniden yardım almaya başlayan kişilerle iş odaklı görüşmeler yapılmaktadır. “Jobcentre Plus” merkezlerinde, yardım alanlara kaliteli ve kişiselleştirilmiş hizmetler verilmektedir (Chan, Bowpitt, 2005:102).

Kişisel danışmanlar, istihdam hizmetleri ile ilgili bilgi ve çeşitli tiplerdeki işsizler ve onların karmaşık sorunları ile başa çıkmak için yeterli danışmanlık vasıflarına sahip olmadıkları için, işsizleri kişiselleştirilmiş hizmetlerle destekleme konusunda zorlanmaktadır. Bundan dolayı, kişisel danışmanların daha etkin değerlendirmeler yapmaları ve istihdam engellerinin üstesinden gelmeye yardımcı olmalarını sağlamak üzere daha etkin eğitime ihtiyaç duyulmaktadır (Chan, Bowpitt, 2005:106). Bu açıklamalar sonrasında, fiziksel ve psikolojik iyilik hali kriterleri açısından refah sisteminin kısmen başarılı olduğu anlaşılmaktadır.

İngiltere’de ebeveynlerin bakım görevlerini yerine getirmesi, ücretsiz sağlık ve eğitim hizmetleri ile desteklenmektedir. Daha önce belirtildiği gibi, İngiltere’de ikamet edenlerin tü-

müne sağlık hizmetleri ücretsiz sağlanmaktadır. Ayrıca ilk ve ortaokul eğitimi ücretsiz olarak verilmektedir. Böylece gelir kaybı yaşayan aileler çocuklarının sağlık ve eğitim hizmetlerinden faydalanmasını sağlayabilmektedir.

Bununla birlikte, İngiltere’de işsiz ebeveynler çocuklarına uygun bir yaşamı sağlayacak kaynaklardan yoksundur. Bu durum genel istatistiklere yansımış durumdadır. UNICEF’in “Innocenti” raporu, zengin ülkeler liginde İngiliz çocuklarının iyilik halinin en sonda olduğunu göstermektedir (Morrow/Mayall, 2009:217).

Çalışma yönelimli refah yaklaşımı, işsizlerin sosyal ihtiyaçlarının kısıtlanmasına neden olmaktadır. Çünkü gelir durumunun düzelmesi çalışmaya bağlı ortaya çıkmaktadır. Bunun dışında, işsizlik yardımından faydalanma koşulları katıdır. Daha önce belirtildiği gibi, sosyal yardım alan işsizler, fiziksel ihtiyaçlarını ancak karşılayabilmektedir. Yukarıdaki açıklamalar ışığında, sosyal yardımlar ile yaşamını sürdüren kişilerin normal bir sosyal ve kültürel yaşamı sürdüremedikleri anlaşılabilir. Bu noktada refah sisteminin, toplumsal bütünleşme kriterini yerine getiremediği belirtilebilir.

İşçi partisi, yoksulluk ile mücadele etmek üzere en etkili yöntem olarak eğitimi görmektedir. Bunun için, çeşitli işsiz kategorilerine göre eğitim ve finansal destek programları uygulanmaktadır. Bu programlar “Gençler İçin Yeni Düzen”, “25 Yaş Üstü İçin Yeni Düzen”, “Yalnız Ebeveynler İçin Yeni Düzen”, “Engelliler İçin Yeni Düzen”, “50 Yaş Üstü İçin Yeni Düzen” ve “Eşler İçin Yeni Düzen” şeklindedir. Bazı programlara katılmak zorunlu, bazılarına ise isteğe bağlıdır. Örneğin “Gençler İçin Yeni Düzen” programına 18-24 yaş arası iş arama yardımı alan gençlerin katılımı zorunlu iken, yalnız ebeveynler, engelliler, 50 yaş üstü programlarına katılım isteğe bağlıdır (Brewer, 2007:3).

İngiliz refah sisteminde işsizlerin özerklik derecesi refahtan çalışmaya yaklaşımından etkilenmektedir. Bu yaklaşım, işsizlerin işgücü piyasası davranışları üzerinde devlet kontrolünü getirmektedir. Ancak “Gençler İçin Yeni Düzen” programında Gateway sürecinden sonra gençlere gönüllü kuruluşlarda veya çevre ile ilgili bir işte çalışma seçeneği sunulmaktadır (Chan, Bowpitt, 2005:181). Kısaca, refah sistemi bazı işsiz gruplarına özerk karar alabileceği seçenekleri sağlamaktadır.

Eşit değer açısından, yetişkin ve yaşlı işsizlere, gençlere göre kısıtlı tam zamanlı eğitim olanakları ve daha düşük finansal yardım sağlanmaktadır. İngiliz refah uygulamaları işsiz gençlere bu imkânları daha fazla sunmaktadır. Bundan dolayı, farklı yaşlarda olanlar farklı eğitim olanaklarına sahip olmakta ve bu da onların iş olanaklarını etkilemektedir. Son olarak, Yeni Düzen programlarında engelliler ile tek ebeveynlere, yüksek öğretime devam etmeleri için destek verilmektedir (Chan, Bowpitt, 2005:122).

Buna göre, İngiliz refah sisteminin işsizlere yönelik uygulamaları insanlık onuru açısından değerlendirilebilir. Refah sistemi, insanlık onurunun birçok maddesini kısmen karşılamaktadır. İşsiz bireylerin fiziksel ihtiyaçları kısıtlı olsa da giderilmekte, sağlık ihtiyaçları karşılanmaktadır. Psikolojik destek açısından, gençlere iyi hizmet verildiği anlaşılmakta, buna karşın diğer işsizlere profesyonel olmayan sosyal hizmet çalışanları yardımcı olmaya çalışmaktadır. Ebeveynlerin bakım görevleri ise ücretsiz sağlık hizmeti ile desteklenmekte, ancak daha önce belirtildiği gibi, çocukların sosyal faaliyetlerini desteklemekte yetersiz kalmaktadır. Aynı şekilde yardımların miktarı işsizlerin sosyal faaliyetlere katılarak toplumla bütünleşmelerini sağlayamamaktadır.

İşsizler için çeşitli kategorilerde eğitim imkânı bulunmaktadır. Katılımcıların, refah uygulamalarını etkileme imkânları yeterli değildir. Bazı programlarda, katılımcılara seçenekler sunulmakta, ancak bunlar kısıtlı kalmakta ve ayrıca bazı programlara katılım zorunlu, bazılarına katılım ise isteğe bağlı olmaktadır. Son olarak, yardım alan tüm gruplara kapasitesi olan kişi muamelesi yapılmakta, ancak gençlere daha fazla önem verildiği anlaşılmaktadır. Tablo 2’de İngiliz refah devletinin işsizlere yönelik uygulamaları kriterler açısından özetlenmiştir.

Tablo 2: İngiliz Refah Devletinde İşsizlere Yönelik Uygulamaların İnsanlık Onuru Açısından Değerlendirilmesi

Fiziksel İyilik Hali	O	-Yardım düzeyi ancak yaşamı sürdürecektir ihtiyaçları karşılamaktadır -Ulusal sağlık servisi yoksul işsiz kişilere bedava sağlık hizmeti sağlamaktadır
Psikolojik İyilik Hali	O	-Profesyonel olmayan çalışanlar, iş odaklı görüşme ve diğer hizmetleri sağlamaktadır -Connexion hizmetindeki profesyonel çalışanlar gençlere kariyer danışmanlığı ve psikolojik destek vermektedir
Bakım Görevlerinin Yerine Getirilmesi	+	-İşsiz ebeveynlerin bakım görevleri ücretsiz sağlık hizmetleri ile desteklenmektedir -Yardım düzeyleri çocukların sosyal ihtiyaçlarını karşılamak için çok düşüktür -Ebeveynler çalıştığında ekonomik güçleri çocuk yardımı ile çocuk vergi indirimleriyle artmaktadır
Toplumsal Bütünleşme	X	-Yardımlar işsiz kişilerin sosyal aktivitelere katılmalarını sağlamak için çok düşüktür
Öğrenme ve Gelişme	+	-İşsizler için eğitim ve işe yerleştirme hizmetleri sağlamaktadır
Özgür İrade	O	-Yardım alanlar için doğrudan katılım yoktur -NDYP katılımcılarına seçenek sunulmaktadır -Bazı yardım alanlar için gönüllü katılım söz konusudur
Eşit Değer	O	-Engelliler ve tek ebeveynler yüksek öğretim kurumlarında okumak üzere finansal olarak desteklenmektedir -25 yaş üzeri işsiz kişilere tam zamanlı eğitim ve yüksek öğretim için sınırlı destek

X= kriter karşılanmamaktadır,

O=kriter kısmen karşılanmaktadır,

+Kriter büyük ölçüde karşılanmaktadır

Kaynak: Chan, Bowpitt, Chan 2005:201.

SONUÇ

İnsanlık onuru, birçok anlamı içinde barındıran bir kavram özelliği göstermektedir. Kişinin şeref, haysiyet, öz saygı hissetmesi ve başkalarının da bunlara saygı göstermesi olarak değerlendirilebilmektedir. Gerçekten insanlık onurundan söz etmek, insanın dokunulmaz ve kaybedilmez bir özü olduğu anlamına gelmektedir. Bu nedenle insanlık onuru, uluslararası hukuk metinlerinde yer alan ve insan haklarının temelini oluşturduğu belirtilen bir kavram-

dır. İnsanlık onurunun insan olmaktan kaynaklandığı ve dolayısıyla tüm insanların sahip olduğu bir nitelik gösterdiği ileri sürülmektedir.

Literatürde insanlık onurunu ölçmeye yönelik çalışmalara fazla rastlanmamaktadır. Çalışmada, insanlık onuru Chan ve Bowpitt'in insan doğasından faydalanarak, geliştirdikleri kriterler doğrultusunda çok boyutlu bir kriter haline getirilmiştir. Chan ve Bowpitt, insan doğasının özerklik ve karşılıklılığa ulaşmaya çabaladığını belirterek, bu iki boyutu etkileyen kriterler ileri sürmüşlerdir. Bu kriterler, insanoğlunun ussallık ve sosyallik kapasitesinden kaynaklanmaktadır. İnsanların nöral kapasiteleri enformasyonu bilgiye çevirmelerini, stratejiler geliştirmelerini ve seçimler yapmalarını olanaklı kılmaktadır. Sosyallik kapasitesi ise, insanoğlunun toplumsal yaşam içerisinde başka kişilerle ve kurumlarla ilişki içinde olmasını gerektirmektedir.

Refah sistemleri, insanların genel olarak refah düzeylerini arttırmayı hedeflemekte ve genellikle toplam refah harcamaları, kişi başına düşen refah harcamaları gibi ekonomik kriterlerle değerlendirilmektedir. Bu çalışmada, refah sistemlerinin değerlendirilmesinde insanlık onuru bir kriter olarak alınmış ve İngiliz refah sisteminin işsizlere sunduğu hizmetler bu kriter açısından değerlendirilmiştir. İngiliz refah sisteminin insanlık onuru açısından incelenmesi sonucunda, birçok kriteri kısmen karşıladığı belirlenmiştir. Ancak refah sistemi işsizlerin toplumsal bütünleşmeleri yönünden yetersiz kalmaktadır.

Refah sistemlerinin insanlık onuru açısından ele alınması, şimdiye kadar dikkat edilmeden birçok boyutun ilgi çekmesini sağlayacaktır. Ancak, Chan ve Bowpitt'in insanlık onuru yaklaşımı, sosyal adalet ve eşitlik açısından bir değerlendirmeyi kapsamamaktadır. Bununla birlikte, insanların özerklik ve karşılıklılık için çaba göstermesinin yanı sıra geleceklerini güvende hissetmek içinde çaba göstermesi söz konusudur. Bu nedenle, Chan ve Bowpitt'in kriterlerine refah sisteminden yararlanan kişinin kendini güvende hissetmesi boyutunun eklenebilir. Ayrıca bundan sonraki çalışmalarda, Türkiye örneğinin insanlık onuru yönünden ele alınması önerilebilir.

Kitaplar

Aytaç Serpil (2004), İnsan Anlama Çabası, Ezgi Kitabevi.

Bilgin Nuri (2001), İnsan İlişkileri ve Kimlik, Sistem Yayıncılık.

Blakemore Ken, Griggs Edwin (2007), Social Policy An Introduction, Open University Press.

Brennan Andrew, Lo Y.S. (2007), Two Conceptions of Dignity: Honour and Self Determination, (Ed.) Jeff Malpas, Norelle Lickiss, Perspectives on Human Dignity: A Conversion, Springer.

Brewer Mike (2007), Welfare Reform In The UK:1997-2007, The Institute For Fiscal Studies, WP20.

Chan Chak Kwan, Bowpitt Graham (2005), Human dignity and welfare systems, The Policy Press:Bristol.

Esping-Andersen G. (1990), The three worlds of welfare capitalism, Oxford:Polity Press and Blackwell.

Gordon, D, Levitas, R., Pantazis, C., Patsios, D., Payne, S., Townsend, P., Adelman, L., Ashworth, K., Middleton, S., Bradshaw, J. and Williams, J. (2000), Poverty and social exclusion in Britain, York: Joseph Rowntree Foundation.

Littlejohn [Stephen W.](#), Foss [Karen A.](#) (2009), Encyclopedia of communication theory, Sage Publications.

Richardson, K. (2000), Developmental psychology: How nature and nurture interact, London: Macmillan.

Shultziner Doron (2007), Human Dignity: Functions and Meanings, (Ed.) Jeff Malpas, Norelle Lickiss, Perspectives on Human Dignity: A Conversion, Springer.

Sulmasy Daniel P. (2007), Human Dignity and Human Worth, (Ed.) Jeff Malpas, Norelle Lickiss, Perspectives on Human Dignity: A Conversion, Springer.

Şimşek Oğuz (1999), Anayasa Hukukunda İnsan Onuru Kavramı ve Korunması, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir.

Taylor-Gooby Peter (2001), Welfare Reform in the UK: the Construction of a Liberal Consensus, (Ed.) Peter Taylor-Gooby, Welfare States Under Pressure, Sage Publications.

Wilensky H. (1975), The welfare state and equality: Structural and ideological roots of public expenditures, Berkeley, CA: University of California Press.

Makaleler

Bulut Nihat (2008), Eski Yunan'dan Aydınlanma Çağına İnsan Onuru Kavramının Geleceğine Genel Bir Bakış, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XII.

Chan Chak Kwan (2004), Placing dignity at the center of welfare policy, International Social Work, Vol:47(2), 227-239.

Edwards Richard, Armstrong Paul, Miller Nod (2001), Include me out: critical readings of social exclusion, social inclusion and lifelong learning, International Journal of Lifelong Education, Vol.20, No.5, 417-428.

Gören Zafer (2007), Avrupa Birliği Temel Haklar Şartının Ana İlkesi: Dokunulmaz İnsan Onuru, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl:6 Sayı:12, 21-37.

Pascalis Olivier, Schonen Scania de, Morton John, Deruelle Christine, Fabre-Grenet Marie (1995), Mother's face recognition by neonates: A replication and an extension, Infant Behavior and Development, Volume 18, Issue 1, 79-85.

- Lebech, Mette (2004) *What is Human Dignity?*, Maynooth Philosophical Papers (ed. by M. Lebech, Maynooth). pp. 59-69.
- McCrudden Christopher (2008), Human dignity and judicial interpretation of human rights, *The European Journal of International Law*, Vol:19(4), 655-724.
- Morrow Virginia, Mayall Berry (2009), What is wrong with children's well-being in the UK? Questions of meaning and measurement, *Journal of Social Welfare and Family Law*, [Volume 31, Issue 3](#), 217-229.
- Shaoping Gan (2009), Human dignity as a right, *Frontiers of Philosophy in China*, 4(3): 370–384.
- ☞ The effects of low-pay and unemployment on psychological well-being:A logistic regression approach, [Journal of Health Economics, Volume 17, Issue 1](#), January, 85-104.